

SNK V SYSTÉME ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA KNIHOVNÍKOV NA SLOVENSKU. VÝCHODI- SKÁ A PERSPEKTÍVY.

Iveta Kilárová, OKS SR Slovenská národná knižnica Martin

Žijeme v rýchlo sa meniacom svete, v ktorom sa neustále objavujú nové technológie a informačný tok narastá závratným tempom, preto je permanentné celoživotné vzdelávanie prirodzenou potrebou modernej spoločnosti, knihovníkov a informačných pracovníkov nevyhnutnosťou. Fungovanie globálnej informačnej spoločnosti predpokladá kvalifikovaných knižnično-informačných pracovníkov, odborníkov a špecialistov, ktorí sústavne dopĺňajú svoje vedomosti a obnovujú poznatky v odborných problémoch, nových technológiách, inovačných metódach, zahraničných skúsenostiach, legislatívnych a metodických odporúčaniach, medzinárodných štandardoch a pod. V tomto úsilí musí byť knižničným a informačným pracovníkom nápomocný systém ďalšieho vzdelávania.

Východiská legislatívne, organizačné a historické

Ďalšie vzdelávanie na Slovensku je legislatívne vymedzené zákonom č. 386/1977 Z. z., podľa ktorého sa za také „považuje vzdelávanie, ktoré umožňuje každému doplniť, rozšíriť a prehĺbiť si získané vzdelanie, rekvalifikovať sa alebo uspokojiť svoje záujmy, alebo ktorým sa pripravuje na získanie stupňa vzdelania v školskom systéme“. Osobitne hneď v úvode zaujme upozornenie, že „Tento zákon upravuje ďalšie vzdelávanie ako súčasť celoživotného vzdelávania ...“. Práve takto je koncipovaný návrh Vyhlášky MK SR o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc, pričom osobitne rozoberá formy a typy ďalšieho vzdelávania pre pracovníkov s rôznym stupňom a profilom vzdelania a pracovnou sťažou. Vyhláška predpokladá nielen celoživotné vzdelávanie zabezpečené školskými inštitúciami a mimoškolskými akreditovanými zariadeniami, ale čo je podstatné, ukladá pracovníkom knižníc plnenie ich prirodzenej úlohy – celoživotné učenie sa. Napriek tomu, že Vyhláška bola vypracovaná už v roku 2000, nebola doposiaľ prijatá. Jednou z príčin je, že nemáme vybudované fungujúce akreditované mimoškolské vzdelávacie ustanovizne, akou by malo byť predovšetkým vzdelávacie pracovisko Odboru pre knižničný systém SR Slovenskej národnej knižnice Martin. Ďalším problémom je nízky záujem absolventov

s odborným knihovníckym vzdelaním o zamestnanie v knižniciach, čo v praxi vedie k zamestnávaniu pracovníkov s neknihovníckym vzdelaním a ich zaraďovaniu do rovnakých platových tried ako absolventov s knihovníckym vzdelaním bez ďalších podmienok, to znamená aj bez požiadavky na absolvovanie určitej formy ďalšieho vzdelávania. Keďže na knihovnícku profesiu sa legislatívne vzťahuje zákon č. 552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme a zákon č. 553/2003 Z.z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pri zaraďovaní pracovníkov knižníc do tried sa zamestnávateľia riadia jednak zákonom č. 553/2003, kde sa uvádza, že kvalifikačný predpoklad je ustanovený pre najnáročnejšiu pracovnú činnosť, ktorú má zamestnanec vykonávať v rámci druhu práce dohodnutého v pracovnej zmluve. Je to:

- a) vzdelanie,
 - b) osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitného predpisu.
- Kvalifikačný predpoklad vzdelania podľa tohto zákona je
- a) základné vzdelanie,
 - b) stredné vzdelanie alebo stredné odborné vzdelanie (ďalej len „stredné vzdelanie“),
 - c) úplné stredné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie (ďalej len „úplné stredné vzdelanie“)
 - d) vyššie odborné vzdelanie,
 - e) vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa,
 - f) vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa.

To znamená, že podľa tohto zákona nie je potrebné rozlišovať všeobecné a odborné vzdelanie.

Osobitný kvalifikačný predpoklad podľa tohto zákona je absolvovanie špeciálnych skúšok alebo špecializačných foriem vzdelávania ustanovených osobitným predpisom, ktoré sú nevyhnutné na získanie oprávnenia vykonávať určenú pracovnú činnosť. Zamestnávateľ totiž môže vyžadovať pre určitú činnosť vzdelanie v konkrétnom odbore v pracovnom poriadku svojej inštitúcie. Úlohu osobitného predpisu by mala plniť Vyhláška o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc.

Pri zaraďovaní pracovníkov knižníc do tried sa zamestnávateľia riadia okrem uvedeného zákona aj Nariadením vlády č. 341/2004 Z.z., ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme a o ich zmenách a doplnení. Prílohou tohto Nariadenia je Katalóg pracovných činností s prevahou duševnej práce pri výkone práce vo verejnom záujme a Katalóg pracovných činností remeselných, manuálnych alebo manipulačných s prevahou fyzickej práce pri výkone práce vo verejnom záujme.

Knihovnícke činnosti sú pre úplné stredné vzdelanie uvedené v triedach 4 až 9, pričom sa zároveň uvádza požiadavka na osobitný kvalifikačný predpoklad ak je ustanovený osobitným predpisom, pre vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa v triedach 8 až 10, opäť sa zároveň uvádza požiadavka na osobitný kvalifikačný predpoklad ak je ustanovený osobitným predpisom, pre vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v triedach 9 až 13 a súčasne požiadavka na osobitný kvalifikačný predpoklad ak je ustanovený osobitným predpisom.

Bližší pohľad na platnú legislatívu umožnil poukázať na rozpory medzi požiadavkami na vysokú odbornosť pracovníkov knižníc a na druhej strane na legislatívne nedoriešenie zabezpečenia podmienok pre získanie potrebnej odbornosti a ponechanie veľkého priestoru pre benevolentný prístup zamestnávateľov k odmeňovaniu pracovníkov knižníc na rôznej odbornej úrovni.

Zároveň treba spresniť, že bez priebežného vzdelávania, špecializačného inovačného a špecializačného kvalifikačného štúdia na získanie odbornej spôsobilosti vykonávať náročné a vysoko špecializované odborné knižnično-informačné činnosti, bez odbornej prípravy vedúcich pracovníkov knižníc, bez kvalitnej jazykovej prípravy sa napokon v dnešnej dobe nemôže zaobiť ani absolvent knihovníckeho štúdia. Súčasný systém zaraďovania pracovníkov do platových tried a ich finančné ohodnotenie nemotivujú k sústavnému vzdelávaniu, k osvojovaniu najnovších poznatkov, inovačných metód a technológií aj zo zahraničia, ktoré je v našej profesii nevyhnutnosťou pre zvyšovanie úrovne a kvality knižnično-informačných služieb. Preto si uvedomujeme naliehavosť požiadavky akreditovať vzdelávacie pracovisko SNK a vytvoriť podmienky pre prijatie Vyhlášky MK SR o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc. Predpokladáme, že veľkým problémom bude finančné zabezpečenie ďalšieho vzdelávania zo strany knižníc a ich zriaďovateľov a následne reálne vytvorenie podmienok pre možnosť preradenia pracovníkov do vyšších tried. Ak však chceme poskytovať služby na úrovni zodpovedajúcej potrebám doby zachvátenej obrovským nástupom nových informačných a komunikačných technológií, je nevyhnutné orientovať sa na človeka ako iniciátora a vykonávateľa všetkých zmien a najmä na jeho vnútornú motiváciu a potrebu učiť sa. V praxi to bude vyžadovať zvýšený prílev investícií do ľudských zdrojov, kladenie väčšieho dôrazu na zodpovednosť zamestnávateľa za ďalšie odborné vzdelávanie svojich zamestnancov, vymedzenie cieľov tohto vzdelávania a definovanie výhod účasti zamestnancov na ďalšom vzdelávaní.

Rozvoj ľudských zdrojov nachádza pravidelne svoj významný priestor medzi strategickými úlohami v programových dokumentoch akými sú Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva.

Základné informácie o stave vzdelávania pracovníkov knižníc na Slovensku za uplynulých 5 rokov poskytla **Správa o plnení úloh vyplývajúcich zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006, ktorú vypracovala Mgr. Andrea Doktorová**. Konštatuje sa, že táto strategická úloha sa musí preniesť do štruktúry nového plánovacieho obdobia v reálnejšej forme, pretože nepriniesla očakávané výsledky. Úlohou bolo vybudovanie moderných školiacich stredísk zameraných predovšetkým na permanentné vzdelávanie a preškoľovanie knihovníkov v oblasti aplikácie štandardov v knižnično-informačných procesoch, nových informačných technológií a kvalifikovanej obsluhy a poradenstva pri využívaní informačných zdrojov prostredníctvom internetu. Hoci sa predpokladalo, že takéto pracovisko prioritne vznikne v SNK, nebolo akreditované. Kritizovala sa nesystematickosť neformálneho vzdelávania. V prostredí verejných knižníc sa najviac realizovala forma metodických inštruktáží, ktoré nemôžu nahradiť odborné vzdelávanie.

V Správe sa uvádza, že vlastné doškoľovacie pracovisko má len niekoľko knižníc: Slovenská národná knižnica Martin, Štátna vedecká knižnica Banská Bystrica a Štátna vedecká knižnica Prešov, Slovenská pedagogická knižnica Bratislava a Centrum vedecko-technických informácií SR Bratislava. CVTI SR je pritom jediná knižnica, ktorá realizuje základné akreditované **Knihovnícke odborné minimum**.

Konštatovalo sa, že významným prínosom na skvalitnenie činnosti malých knižníc (obecných a školských) bolo vydanie v SNK Martin **Príručky knihovníka malej knižnice** v roku 2003 v redakčnom spracovaní Odboru pre knižničný systém SR SNK Martin s príspevom Slovenskej pedagogickej knižnice Bratislava.

Univerzitná knižnica Bratislava pravidelne organizuje podujatia pre knihovníkov v spolupráci s profesijnými združeniami Slovenskou asociáciou knižníc a Spolkom slovenských knihovníkov.

Prínosom pre informovanie a vzdelávanie knihovníkov je **knihovnícky portál INFOLIB**, nad ktorým prevzal patronát SSK pričom jeho správu a obsahové zameranie zabezpečuje CVTI SR.

Vysoko pozitívne je v Správe hodnotená činnosť Slovenskej pedagogickej knižnice Bratislava, ktorá sa od 1. 7. 2001 opätovne stala samostatnou právnickou osobou – špecializovanou vedeckou knižnicou s celoslovenskou pôsobnosťou so zameraním na oblasť výchovy, vzdelávania, školstva a príbuzných vied a metodickým centrom pre školské a akademické knižnice. Slovenská pedagogická knižnica (SPgK) podporovala program špecializačného kvalifikačného štúdia školského knihovníka, ktorý priebežne realizuje Metodicko-pedagogické centrum v Prešove aj v kooperácii s knižnicou P. O. Hviezdoslava. Cyklické vzdelávanie školských knihovníkov

realizuje od roku 2002 aj Metodicko-pedagogické centrum v Banskej Bystrici. SPgK iniciovala a spolupracovala pri organizovaní priebežného vzdelávania pre školských knihovníkov aj v ostatných metodicko-pedagogických centrách, ako aj pri realizácii základných knihovníckych kurzov v CVTI SR. V rámci svojich vzdelávacích aktivít sa zamerala na vzdelávanie školských knihovníkov aj formou individuálnych konzultácií. V roku 2005 pripravila odborný kurz (Vzdelávanie školských knihovníkov) vo forme elektronického vzdelávania, ktorý bude prístupný od školského roku 2006/2007 školským knihovníkom prostredníctvom portálu INFO-VEK. Aktívnu účasť v systéme vzdelávania školských knihovníkov knižnica potvrdzuje i budovaním vlastného školiaceho strediska, ktoré je vybavené pracovnými stanicami pripojenými na internet a projekčnými prístrojmi. Školiace stredisko sa zameria na preškolenie školských knihovníkov s inou ako knižnično-informačnou kvalifikáciou a doškolenie školských knihovníkov s knižnično-informačnou kvalifikáciou v oblasti aplikácie knižničného softvéru pre malé a stredné knižnice, nových informačných technológií a kvalifikovanej obsluhy a poradenstva pri využívaní informačných zdrojov prostredníctvom internetu.

V správe sa pozitívne hodnotia aj zmeny v oblasti formálneho vzdelávania. Konštatuje sa, že tieto sa už pomaly prejavujú vo vzdelávacej štruktúre zamestnancov knižníc. Patrí k nim zriadenie Katedry knižnično-informačných vied a didaktiky informatiky na Fakulte prírodných vied Žilinskej univerzity. Fakulta v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou zabezpečuje denné a externé bakalárske štúdium a denné magisterské štúdium. V roku 2006 prví absolventi tohto magisterského štúdia posilnili pracoviská SNK, ale aj iných knižníc. V Správe sa vy-zdvihuje, že vďaka odbornému a personálnemu zázemiu, ktoré pre fakultu poskytuje Slovenská národná knižnica, sú na fakulte akreditované študijné programy: (1) Dokumentácia kultúrneho dedičstva a (2) Mediamatika. O štúdium je záujem najmä z mimobratislavských regiónov Slovenska.

Vyvinula sa iniciatíva na zriadenie podobného študijného odboru aj na Prešovskej univerzite. V roku 2005 sa na Fakulte humanitných a prírodných vied zriadila Katedra knižničných a slovakistických štúdií, kde je možné študovať odbor knižničné a informačné štúdiá.

Systém ďalšieho vzdelávania pracovníkov knižníc

Na dokreslenie celoslovenského systému fungujúceho vzdelávania pracovníkov knižníc uvádzame stručný prehľad školských a mimoškolských ustanovizní. Takéto chápanie ďalšieho vzdelávania je v súlade s návrhom Vyhlášky o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc, ktoré môžu realizovať školské zariadenia a mimoškolské vzdelávacie ustanovizne. Vzdelávacie

ustanovizne môžu v ďalšom vzdelávaní uskutočňovať akreditované a neakreditované vzdelávacie aktivity.

Školské vzdelávacie ustanovizne:

1. stredoškolské:

Škola knižníckych a informačných štúdií v Bratislave – zabezpečuje stredoškolské odborné vzdelanie. Existuje približne 50 rokov. V školskom roku 2007/2008 sa v Škole knižníckych a informačných štúdií v Bratislave otvára **dvojročné pomaturitné diaľkové kvalifikačné štúdium** v študijnom odbore Informačné systémy a služby so zameraním na **verejné knižnice a hospodárske informácie**. Štúdium je určené záujemcom s ukončeným stredoškolským vzdelaním všeobecnovzdelávacieho alebo iného odborného charakteru. Zvyšovaním kvalifikácie vo svojom odbore získavajú zamestnanci možnosti širšieho uplatnenia a tomu zodpovedajúce adekvátne finančné ohodnotenie v práci. Nevyhnutné získavanie nových vedomostí a informácií v našom odbore je súčasťou Programu celoživotného vzdelávania.

2. vysokoškolské

Katedra knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (od roku 1951) – zabezpečuje tri stupne vysokoškolského vzdelania:

1. stupeň vysokoškolského štúdia – bakalár (Bc) so štandardnou dĺžkou štúdia 3 roky;

2. stupeň vysokoškolského štúdia – magister (Mgr.) so štandardnou dĺžkou štúdia 3 roky; predpokladá sa, že absolvent skončil prvostupňové štúdium v študijnom odbore knižnično-informačné štúdiá alebo v niektorom príbuznom študijnom odbore.

3. trojročné (resp. päťročné) doktorandské štúdium v odbore knižničná a informačná veda (titul PhD.)

Katedra knižnično-informačných vied a didaktiky informatiky Fakulty prírodných vied Žilinskej univerzity v Žiline – obsahuje tri oddelenia:

oddelenie knižničných vied,

oddelenie mediamatiky,

oddelenie didaktiky informatiky.

Katedra knižnično-informačných vied a didaktiky informatiky vznikla v marci 2004 ako reakcia na potrebu vytvoriť na Fakulte prírodných vied pracovisko zaoberajúce sa problematikou aplikácie informačno-komunikačných technológií, predovšetkým v oblasti dokumentácie kultúrneho dedičstva, mediamatiky a prípravy študentov učiteľských študijných programov.

Katedra garantuje kvalitu vzdelávania v študijných programoch „dokumentácia kultúrneho dedičstva“, „mediamatika“ a učiteľstvo aka-demických predmetov – informatika, výučba v skupinách predmetov: informatika, výpočtová technika, informačná a komunikačná veda, mul-timedialne systémy, knižničná veda, muzeológia a archívniectvo, dejiny kultúry a umenia a pod.

Katedra knižničných a slovakistických štúdií na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity od roku 2005 – odbor knižničné a informačné štúdiá.

Mimoškolské vzdelávanie

Odbor pre knižničný systém SR v Slovenskej národnej knižnici v Martine

Doškoloľovacie stredisko Centra vedecko-technických informácií SR v Bratislave – CVTI SR má od roku 1960 vytvorené špeciálne pracovisko za účelom ďalšieho vzdelávania knižničných a informačných pracovníkov. Doškoloľovacie stredisko realizuje:

- rekvalifikačné kurzy pre pracovníkov knižníc bez knihovníckeho vzdelania (CVTI SR je jedinou mimoškolskou inštitúciou na Slovensku, ktorá získala z Ministerstva školstva v októbri 2004 akreditáciu pre vzdelávanie v odbore knihovníctvo – Knihovnícke odborné minimum),
- špeciálne odborné kurzy a semináre,
- odbornú prax poslucháčov KKIV FF UK a ŠKIŠ.
- Od roku 2006 realizuje doškoloľovacie stredisko doplnkové vzdelávanie pre knihovníkov, ktorého cieľom je zvyšovať zručnosti a schopnosti knihovníkov v rôznych pracovných zaradeniach pod názvom **Knihovnícke zručnosti od A po Z**. V roku 2006 to boli tri akcie (Školenie UNIMARC, Strategické plánovanie (SWOT analýza) – Možnosti doplnkového financovania činnosti knižníc a Ako byť úspešný pri príprave a prednese prednášky).

Stredisko vzdelávania knihovníkov PROLIB v Univerzitetnej knižnici TU v Košiciach a SLDK TU Zvolen – SLDK sa v roku 1999 zapojila do projektu dištančného vzdelávania pracovníkov knižníc na Slovensku PROLIB – Professional Development Programme for Librarians v rámci projektu Európskej únie Tempus/Phare ako spolupartner Univerzitetnej knižnice Technickej univerzity v Košiciach. V oboch knižniciach boli zriadené výukové strediská, v ktorých prebehlo v rokoch 1999–2000 šesť kurzov. Ich zameranie pokrylo široké spektrum problémov počnúc starostlivosťou o používateľov knižníc, cez automatizáciu až po najnovšie trendy digitálnych knižníc. Témy kurzov boli nasledovné:

- Zmeny v knižniciach a potreby riadenia zmien
- Starostlivosť o zákazníkov v knižniciach

- Vplyv informačných technológií na manažment knižníc
- Internet a nové informačné technológie v knižniciach
- Digitálne knižnice
- Elektronické publikovanie

Jednotlivé kurzy boli vypracované pracovníkmi Univerzitetnej knižnice Technickej univerzity v Košiciach a Slovenskej lesnickej a drevárskej knižnice vo Zvolene v spolupráci so zahraničnými partnermi projektu z Veľkej Británie a Švédska. Tvorcovia i lektori kurzov absolvovali zahraničné stáže, aby odborná úroveň tvorby a prednášania kurzov spĺňala požiadavky európskej úrovne. Kurzy svojím zameraním a obsahom v tom čase predstavovali jediné profesionálne mimoškolské vzdelávanie riadiacich a odborných pracovníkov knižníc na Slovensku. Vzdelávací program PROLIB bol pripravený v spolupráci s renomovanými zahraničnými a slovenskými odborníkmi v rámci európskeho projektu TEMPUS JEP_IB 13427-98 „PROLIB“ a jeho adaptáciou v rámci projektov EDULIB a EDULIB II, podporených nadáciou Open Society Institute Budapest. Počas týchto projektov sa zapojilo do dištančného vzdelávacieho programu 265 pracovníkov knižníc a informačných odborníkov z 53 knižníc a informačných inštitúcií na Slovensku počas realizácie 21 kurzov PROLIB v období rokov 1999–2002.

Cieľom kurzov PROLIB bolo vyplniť medzeru v celoživotnom vzdelávaní pracovníkov knižníc na Slovensku, hlavne v oblasti manažmentu knižníc a riadenia zmien v súvislosti so zavádzaním nových informačných technológií, ako aj so zameraním na Internet a moderné informačné technológie.

Združenie informačných špecialistov na podporu vedy **Pro Scientia pri Ústrednej knižnici SAV v Bratislave** - Projekt Pro Scientia budoval a sprístupňoval virtuálnu bázu dát o publikačnej činnosti vedeckých a pedagogických pracovníkov vysokých škôl, Slovenskej akadémie vied a ďalších vedeckovýskumných ústavov na Slovensku (EPC).

Prvý z projektov (realizovaný v rokoch 1998–1999) – cieľom prvého projektu bolo vytvoriť základ budúceho kooperačného systému evidencie, spracovania a prezentovania publikačnej činnosti. Projekt bol založený na báze medzinárodných štandardov v spracúvaní, výmene a prezentovaní dokumentov, a to najmä na uplatnení UNIMARC, AACR2 a Z39.50. Výsledkom projektu bolo vytvorenie experimentálnych súborných kataλόgov publikačnej činnosti: Slovenskej akadémie vied, Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Technickej univerzity vo Zvolene.

Projekt Pro Scientia 2 – Aplikácia štandardov a špeciálnych pravidiel na spracovanie publikačnej činnosti (realizovaný v roku 2000–2001) tiež získal grant z Nadácie otvorenej spoločnosti v Bratislave. Cieľom tohto projektu bolo naštartovať sériu kurzov pre knihovníkov z akademických kniž-

níc a knižníc ústavov Slovenskej akadémie vied. Ukázalo sa totiž, že pracovníci mnohých knižníc nie sú ešte stále na rutinné používanie medzinárodných štandardov používaných pri spracúvaní dokumentov, konkrétne pri evidencii publikačnej činnosti, dostatočne pripravení.

Okrem vytvorenia priestorových a technických predpokladov na organizáciu kurzov sa pripravili osnovy, sylaby a tiež učebné texty pre pilotné kurzy EPCMARC, EPCVYST a EPCZ39.50. Na pilotných kurzoch sa zúčastnilo 57 účastníkov. Okrem pilotných, sa uskutočnili aj dva nepilotné – opakované kurzy. Jeden v Košiciach a ďalší v Bratislave.

Niektoré knižnice organizujú úspešné vzdelávacie podujatia s celoslovenským významom, napr.: **Univerzitná knižnica Bratislava – Knižnička poškola** – cyklus školení **Štátna vedecká knižnica Banská Bystrica** – cyklus celoslovenských seminárov:

2001 – Elektronické informačné zdroje – súčasné trendy v knižniciach,

2002 – Moderné informačné služby v digitálnych knižniciach ,

2003 – Nové trendy v poskytovaní elektronických informačných služieb v knižniciach,

2004 – Informačná vzdelanosť ako výzva pre knihovníka 21. storočia

2005 – Marketing a public relations elektronických informačných služieb,

2006 – Osobnosť knižnično-informačného pracovníka v znalostnej spoločnosti

2007 – Mladá generácia knižnično-informačných pracovníkov a moderná knižnica

Verejná knižnica J. Bocatia Košice – celoslovenský vzdelávací seminár – **Kríza čítania I., II.**, v septembri tohto roku bude už III. ročník

Slovenská národná knižnica v systéme vzdelávania knihovníkov

Krátky exkurz do histórie vzdelávania v SNK:

Legislatívnym základom pre ústredné postavenie SNK vo vzdelávaní knižničných pracovníkov bola smernica prijatá MK SR 22.12. 1976 č. 1403/76-osv. Sústava ďalšieho vzdelávania knižničných pracovníkov v Slovenskej socialistickej republike, ktorá uložila Doškoľovaciemu stredisku SNK v Matici slovenskej ako ústrednej knižnici jednotnej sústavy knižníc v SR metodickú starostlivosť o realizáciu tejto sústavy. Táto smernica uložila povinnosť zúčastňovať sa podľa stanovených časových intervalov a jednotlivých špecializácií všetkým profesionálnym odborným knihovníkom, neprofesionálni knihovníci mali povinnosť zúčastňovať sa na ďalšom vzdelávaní v rozsahu najviac 24 hodín ročne. Okrem tohto strediska ďalšie vzdelávanie podľa smernice organizovali a zabezpečovali ústredné knižnice jednotlivých sietí, krajské knižnice a okresné knižnice. Doškoľovacie stredisko bolo súčasťou Oddelenia teórie, výskumu a metodiky Matice sloven-

skej, začalo realizovať ďalšie vzdelávanie v roku 1978. Doškoloňovacie stredisko prestalo fungovať v roku 1989, bolo premenované na stredisko ďalšieho vzdelávania Slovenskej národnej knižnice. V roku 1990 bola vypracovaná nová koncepcia ďalšieho vzdelávania, ktorá sa zamerala na princípy demokracie, humanizmu a aktuálnych problémov v knihovníctve. Systém permanentného ďalšieho vzdelávania s povinnosťou odborných pracovníkov zúčastňovať sa na ňom zanikol.

Zmenilo sa aj finančné zabezpečenie ďalšieho vzdelávania, keďže nebolo legislatívne potvrdené. Vzdelávacie podujatia sa organizovali podľa momentálnych finančných a personálnych možností.

Súčasnosť

Odbornú garanciu mimoškolských foriem ďalšieho vzdelávania pre knihovníkov by mala zabezpečovať SNK, ktorej táto úloha vyplýva zo zákona č. 183/2000 Z.z. o knižniciach.

V SNK má vzdelávanie organizačne zabezpečiť:

Odbor pre knižničný systém Slovenskej republiky, konkrétne jeho Referát ďalšieho vzdelávania knihovníkov a všetky odborné organizačné útvary (odborníci).

Odbor pre knižničný systém Slovenskej republiky (OKS SR) v Slovenskej národnej knižnici v Martine je v zmysle zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach ústredným, metodickým, poradenským, koordinačným, vzdelávacím a štatistickým pracoviskom knižničného systému Slovenskej republiky.

Okrem toho, v súlade s Organizačným poriadkom SNK OKS SR rieši vlastné vedeckovýskumné úlohy a spolupracuje na vedeckovýskumnej činnosti iných inštitúcií. Spolupracuje pri tvorbe legislatívnych, koncepčných, metodických materiálov a pri šandardizačnej a normalizačnej činnosti a zabezpečuje aplikáciu týchto dokumentov v knižniciach. Koordinuje metodické aktivity v rámci knižničného systému Slovenskej republiky. Na základe prieskumu a v súčinnosti s ostatnými metodickými pracoviskami analyzuje potreby a navrhuje priority v oblasti metodickej činnosti v knižničnom systéme SR. Vypracúva stredno a dlhodobé plány rozvoja metodickej činnosti. V súčinnosti s ostatnými pracoviskami SNK a externými odborníkmi zabezpečuje realizáciu metodických podujatí a zodpovedá za ich organizáciu. Koordinuje vzdelávacie aktivity v rámci knižničného systému SR, analyzuje a vyhodnocuje ich. V súčinnosti s ostatnými knižnicami a pracoviskami SNK skúma potreby v tejto oblasti a spracúva návrhy na ďalšie vzdelávanie knihovníkov. Organizuje vzdelávanie zamestnancov knižníc v rozsahu pôsobnosti SNK. Zodpovedá za prípravu štatistických výkazov o knižniciach a za ich spracovanie v rozsahu určenom Ministerstvom kultúry SR a Štatistickým úradom SR. Vypracúva k nej príslušné metodiky, zabezpečuje zber

výkazov a ich spracovanie. Na základe rozboru štatistických výkazov spracúva potrebné podklady pre riadenie. Spracúva a zabezpečuje zverejňovanie adresára knižníc SR. Zabezpečuje odbornú prípravu edície vzdelávacích a metodických materiálov Výskum a metodika. Spracúva a zabezpečuje zverejnenie štatistickej ročenky o knižniciach v SR.

Referát ďalšieho vzdelávania knihovníkov OKS SR SNK

- koordinuje a zabezpečuje profesionálnu mimoškolskú prípravu zamestnancov knižníc v súlade s potrebami knižničného systému SR,
- analyzuje a permanentne hodnotí kvalifikačnú úroveň zamestnancov knižníc a na ich základe určuje ďalšie smery vzdelávania,
- spolupracuje so školským systémom a iniciuje inováciu profesionálneho vzdelávania,
- v súčinnosti s ostatnými pracoviskami SNK realizuje vzdelávacie akcie.

OKS SR organizuje vzdelávacie podujatia podľa svojich finančných a personálnych možností na aktuálne témy, napr. Literárne kluby pri knižniciach, Práca so špeciálnymi skupinami používateľov, Sociálna funkcia knižníc, Základné dokumenty knižníc – zriaďovacie listiny, organizačné a knižničné poriadky, Firemná kultúra, Humanizácia knižníc, E-learning pre knihovníkov, Verejný internet pre knižnice, Miesto knižníc v živote miest a obcí – zamerané na komunitné aktivity, Čítanie je opäť v móde – pre prácu s deťmi a mládežou, Manažment pre knihovníkov a i.

V roku 2006 OKS SR pristúpilo k reorganizácii svojej metodickej činnosti vytvorením 4 pracovných skupín, ktorých vedúce sú súčasne externými pracovníčkami OKS SR na čiastočný úväzok. Sú to 1. pre prácu s deťmi a mládežou, 2. pre tvorbu štandardov pre rozvoj služieb verejných knižníc, 3. pre informačné technológie vo verejných knižniciach, 4. pre prácu so znevýhodnenými používateľmi. Uvedené skupiny sa okrem metodickej činnosti aktívne venujú aj organizovaniu vzdelávacích podujatí pre knihovníkov v danej oblasti činnosti. Tieto skupiny si na základe verejnej diskusie vybrala odborná knihovnícka verejnosť.

Odbor podporuje a zabezpečuje aj vydávanie vzdelávacích a metodických príručiek, napr. okrem Príručky knihovníka malej knižnice, Tvorba webovej stránky, Marketing a manažment knižníc, Katalóg literárnych klubov, Komunitné aktivity knižníc a pod.

Okrem OKS SR v SNK organizuje vzdelávacie podujatia celoslovenského ale aj medzinárodného charakteru každý organizačný útvar SNK (ústav, odbor) vo svojej oblasti činnosti a metodického pôsobenia v rámci SR. Osobitne aktívny v tejto sfére je Národný bibliografický ústav, Odbor služieb, Odbor reštaurovania a konzervovania a ďalší.

V posledných 3 rokoch knižnice v rezorte kultúry prešli na elektronické spracovanie štatistických údajov a elektronický on-line formulár, ktorý

knížnice nahrávajú priamo do databázy MK SR. Táto práca kládla zvýšené nároky na komunikáciu pracovníčok OKS SR s MK SR a metodickami knižníc a tiež na metodické usmerňovanie pri vyplňovaní on-line formulárov a pri zostavovaní elektronickej verzie štatistickej ročenky, ktorá bude v ďalších rokoch vystavená operatívne na webovej stránke MK SR hneď po nahraní výkazov do databázy MK SR.

OKS SR sa v súvislosti s prípravou podujatí pre knižnice venuje aj prieskumovej činnosti, niektoré prieskumy sa týkali aj požiadaviek knihovníkov na organizáciu ďalšieho vzdelávania, ale prieskumy sa týkali aj knihovníkov a ich výsledky umožňujú poukázať na súvislosti so vzdelávaním a situáciou v personálnom zabezpečení knižníc SR.

Výskumy v knižniciach uskutočnené v rokoch 1996 a 2002 potvrdili nedostatok pracovníkov s knihovníckym vzdelaním v týchto zariadeniach (1/3), vysoký priemerný vek pracovníkov knižníc (nad 45 rokov v roku 2002, podľa informácií z knižníc priemerný vek ďalej stúpa, je potrebné prieskum zopakovať) a nízke mzdy. Z praxe vieme, že aj v súčasnosti sú niektorí riaditelia regionálnych knižníc s vysokoškolským vzdelaním zaradení do 10. platovej triedy. Priemerné čisté mzdy v regionálnych knižniciach boli v roku 2006 v závislosti od vekovej štruktúry pracovníkov od 13 000 do 16 000 Sk, analogické hodnoty dosahujú priemerné čisté mzdy aj v regionálnych krajských knižniciach SR.

Počet zamestnancov verejných knižníc od roku 2000 do roku 2006 sústavne klesá z 1800 na 1625 pracovníkov, čo je úbytok 175 pracovníkov. Podľa odporúčaní IFLA by malo v týchto knižniciach pracovať 2 155 pracovníkov, čo je o 530 pracovníkov viac ako je realita v súčasnosti.

Relatívne lepšia situácia je vo vedeckých knižniciach - 12 vedeckých knižníc v SR malo v roku 2006 1058 zamestnancov, čo bol nárast o 35 pracovníkov.

Môžeme konštatovať, že počet absolventov knihovníckeho štúdia v súčasnosti nepokrýva potreby knižníc aj preto, že absolventi nachádzajú finančne výhodnejšie uplatnenie v iných profesiách. Knižnice sú nútené prijímať do pracovného pomeru absolventov stredných i vysokých škôl neknihovníckeho zamerania, ktorí by si odborné knihovnícke vedomosti mali doplniť v systéme ďalšieho vzdelávania.

Prieskum záujmu o ďalšie vzdelávanie knihovníkov v roku 2001 nám poskytol spätnú väzbu a údaje:

83 pracovníkov knižníc s neknihovníckym vzdelaním prejavilo záujem o absolvovanie základného knihovníckeho kurzu, ktorý by mal obsahovať vysvetlenie základných knihovníckych pojmov a procesov, vrátane spracovania a prístupnenia fondu, osobitne by sa mal zamerať na potreby pracov-

níček služieb: práca s čitateľom – základy pedagogiky a psychológie, orientácia v literatúre apod.

207 pracovníkov knižníc prejavilo záujem o špecializované tematické kurzy pre pracovníkov s knihovníckym vzdelaním.

Respondenti dotazníkového prieskumu v novembri 2001 navrhli venovať sa na seminároch, kurzoch, poradách nasledujúcim témam:

- aplikácia právnych dokumentov v činnosti knižníc, normy ISO pre knižnice, výkonové normy, výklad autorského zákona v praxi knižníc, copy-rightu nielen v tlačovej, ale aj v elektronickej forme,
- usmernenie knižníc na možnosti získavania mimorozpočtových zdrojov, tvorba projektov na získanie grantov, získavanie sponzorov – sponzor-ské zmluvy,
- problematika čítania,
- využívanie internetu vo verejných knižniciach, manažment elektronických informačných zdrojov, poskytovanie služieb pomocou elektronických médií, tvorba webovej stránky,
- regionálna informačná činnosť verejných knižníc,
- vzdelávanie knihovníkov orientovať adresne aj na knihovníkov obecných knižníc bez knihovníckeho vzdelania,
- realizovať sústavné psychologické vzdelávanie pracovníkov knižníc, cykly prednášok o spôsoboch komunikácie s používateľmi, o riešení čoraz viac sa vyskytujúcich konfliktných situácií v dôsledku stúpajúcej agresivity používateľov, zorganizovať tréningy pracovníkov služieb v oblasti komunikácie a asertívneho správania,
- usporadúvať manažérske kurzy nielen pre riaditeľov, aj manažment knižnice, kurzy marketingu, public relations a finančný manažment, komunikácia s nadriadenými orgánmi a verejnosťou,
- kurzy odbornej angličtiny (knihovnícka a infromatická terminológia),
- pripravovať odborníkov na poskytovanie referenčných služieb,
- štatistické výkazníctvo a realizácia prieskumov v knižniciach,
- vzdelávanie v oblasti spracovávania historických fondov,
- v oblasti spracovania elektronických dokumentov,
- pravidlá AACR2 a formáty MARC a ich uplatňovanie v slovenských podmienkach.

Okrem toho, respondenti prieskumu žiadali zabezpečiť koordináciu vzdelávania, táto úloha je permanentná. Ďalšiu požiadavku vydat' Príručku neprofesionálneho knihovníka o základoch knižničnej techniky a evidenciách sme už realizovali. Knihovníci ocenili každoročné stretnutia riaditeľov a metodíkov knižníc na porade, ktorú organizuje OKS SR na pôde SNK. Doposiaľ nebol realizovaný ich návrh organizovať aj porady v sekciách podľa typu knižníc: vedecké, akademické, regionálne, vyžaduje

si program pripraviť osobitne podľa typu knižníc, zohľadniť špecifiká ich problémov a úloh.

Perspektívy

OKS SR a vedenie SNK si uvedomuje naliehavosť požiadavky knihovníkov akreditovať vzdelávacie programy v SNK. Ďalšie vzdelávanie knihovníkov považujeme za kľúčovú úlohu slovenského knihovníctva a jeho prepojenia s knihovníctvom ostatných európskych krajín. Rozvoj systému ďalšieho vzdelávania knihovníkov na Slovensku si vyžaduje vytvoriť Centrum pre ďalšie vzdelávanie knihovníkov v Slovenskej národnej knižnici v Martine. V SNK sú na splnenie tejto úlohy vytvorené podmienky – priestorové, technické a počítačové vybavenie adaptovaných učebných priestorov, odborné kapacity s pedagogickými skúsenosťami, informačné zabezpečenie. Ostáva požiadavka na organizačné zabezpečenie – akreditácia vzdelávacích programov. Táto úloha je už v štádiu riešenia.

SNK by malo realizovať tieto formy ďalšieho vzdelávania:

1. rekvalifikačné kurzy pre pracovníkov verejných knižníc bez odborného knihovníckeho vzdelávania,
2. priebežné zvyšovanie úrovne vzdelania zamestnancov knižníc, predovšetkým v oblasti nových technológií s cieľom získať medzinárodný certifikát ECDL
3. permanentné zvyšovanie kvalifikácie vo svojej špecializácii, formou špecializačných kurzov, seminárov, školení, dištančného e-learningu,
4. pre vysokokvalifikovaný personál všetkých typov knižníc zabezpečiť ďalšie vzdelávanie v úzko vymedzenej špecializácii s cieľom využiť dostupné medzinárodné kapacity vrátane stáží v zahraničí, zahraničných lektorov v SR tak, aby sa slovenské knihovníctvo plne zapojilo do programov EÚ,
5. pre manažment knižníc zabezpečiť sústavné vzdelávanie všetkými formami, vrátane dištančného e-learningu v oblasti organizácie a riadenia, vrátane manažmentu ľudských zdrojov.

O podpore zo strany vedenia svedčí skutočnosť, že medzi strategickými úlohami na obdobie najbližších rokov, ktoré vytýčil v návrhu stratégie rozvoja slovenského knihovníctva Dušan Katuščák, generálny riaditeľ SNK a predložil ich odbornej verejnosti na Konferencii Slovenskej asociácie knižníc v Martine 7.6.2006, vymedzil priestor pre rozvoj ľudských zdrojov a vzdelávanie pracovníkov knižníc vo dvoch strategických cieľoch:

2. cieľ: Internetizácia knižníc, kde navrhol 1. Zabezpečiť, aby každý odborný zamestnanec každej knižnice absolvoval kurzy a školenia ECDL a získal certifikát odporúčaný v rámci Európskej únie ako štandard základnej informačnej gramotnosti. 2. Zabezpečiť v SNK akreditáciu vzdelávacích

programov, ako aj organizačné a personálne podmienky na realizáciu systematického ďalšieho vzdelávania knihovníkov a iných zamestnancov knižníc, školenia, kurzy pre oblasti informatizácie.

Strategický cieľ 5. Vzdelávanie zamestnancov knižníc a rozvoj ľudských zdrojov:

1. Zabezpečiť v Slovenskej národnej knižnici v Martine akreditáciu vzdelávacích programov, ako aj organizačné a personálne podmienky na realizáciu systematického ďalšieho vzdelávania knihovníkov a iných zamestnancov knižníc, školenia, kurzy pre všetky oblasti knižničnej práce.
2. Pripravovať vo všetkých profesionálnych knižniciach projekty na získavanie prostriedkov z mimorozpočtových zdrojov na rozvoj ľudských zdrojov.
3. Podporovať aktivity SPgK ako knižnično-informačného, metodického, vedeckovýskumného a vzdelávacieho centra siete školských knižníc a programy špecializačného kvalifikačného štúdia školského knihovníka, ktorý realizuje Metodicko-pedagogické centrum v Prešove aj v kooperácii s knižnicou P. O. Hviezdoslava
4. Rozvíjať priamu spoluprácu knižníc pri organizovaní a realizácii projektov ďalšieho vzdelávania, školení a kurzov s Univerzitou Komenského v Bratislave (Katedra knižničnej a informačnej vedy).
5. Rozvíjať priamu spoluprácu SNK v Martine so Žilinskou univerzitou (Katedry knižnično-informačných vied a didaktiky informatiky na Fakulte prírodných vied Žilinskej univerzity).
6. Podporovať rozvoj vysokoškolského štúdia v odbore knižničná a informačná veda na Prešovskej univerzite.

Pracovná skupina SAK návrhy Katuščáka doplnila do programového materiálu **Knižnice pre vedomostnú spoločnosť. Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva 2007–2013**

Strategická úloha č. 6

Rozvoj ľudských zdrojov a kontinuálne vzdelávanie zamestnancov knižníc

Dôležitým predpokladom poskytovania kvalitných knižnično-informačných služieb je, popri informačných zdrojoch, aj zabezpečenie kvalifikovaných ľudských zdrojov. Nové informačné technológie a elektronické zdroje nemôžu byť dostatočne využívané, ak zamestnanci nebudú mať primerané vedomosti a zručnosti.

Medzi vážne problémy knižníc v oblasti ľudských zdrojov patrí nedostatok nových kvalifikovaných absolventov, pre ktorých je práca v knižniciach – vzhľadom na nízke platové a spoločenské ohodnotenie – nezaujímavá. Najmä z tohto dôvodu je potrebné venovať mimoriadnu pozornosť roz-

voju ľudských zdrojov, kontinuálnemu vzdelávaniu súčasných zamestnancov knižníc a zvýšeniu ich spoločenského statusu.

Potreba kontinuálneho vzdelávania zamestnancov bezprostredne a úzko súvisí aj s aplikáciou a využívaním medzinárodných štandardov a noriem v používaných knižnično-informačných systémoch.

Cieľ:

Vypracovať model kontinuálneho vzdelávania zamestnancov knižníc, ktorý umožní aj ich kariérny rozvoj. Pripraviť profesijné štandardy, ktoré umožnia cieľavedomú a systematickú profesionalizáciu zamestnancov knižníc.

Priority

- Vytvoriť pracovnú skupinu na úrovni MK SR, ktorá pripraví model riešenia kontinuálneho vzdelávania vo väzbe na kariérny a profesijný rozvoj zamestnancov.
- Skvalitniť priamu spoluprácu knižníc so strednými a vysokými školami pri aktualizácii učebných plánov graduálneho, pregraduálneho a kontinuálneho vzdelávania, profesijného rozvoja v kariérom systéme.
- Zabezpečiť v Slovenskej národnej knižnici v Martine akreditáciu vzdelávacích programov.
- V Slovenskej národnej knižnici v Martine, Centre vedecko-technických informácií SR a Slovenskej pedagogickej knižnici v Bratislave vytvoriť technické, organizačné a personálne podmienky na realizáciu systematického ďalšieho vzdelávania knihovníkov, informačných pracovníkov a ostatných zamestnancov knižníc vrátane dištančných foriem e-vzdelávania.
- Skvalitniť prípravu rozvojových projektov a grantov zameraných na získavanie mimorozpočtových finančných prostriedkov.
- Postupne vytvárať podmienky, aby každý odborný zamestnanec každej knižnice absolvoval kurzy a školenia ECDL a získal certifikát odporúčaný v rámci Európskej únie ako štandard základnej informačnej gramotnosti.
- Motivovať odborných pracovníkov knižníc k ďalšiemu zvyšovaniu odbornej kvalifikácie, napr. formou postgraduálneho či iného štúdia.
- Podporovať účasť odborných zamestnancov na odborných podujatiach – seminároch, stážach, kongresoch a pod. doma i v zahraničí.
- Motivovať zriaďovateľov, aby podporovali zapájanie odborných pracovníkov do činnosti profesijných organizácií.

Je nevyhnutné urýchlene vypracovať koncepciu ďalšieho vzdelávania a dať ju na pripomienkovanie knižničkej verejnosti. Podľa tejto koncepcie bude korigovaný návrh Vyhlášky MK SR o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc. Návrh vyhlášky o ďalšom vzdelávaní odborných zamestnancov

knížnic v zmysle § 24 ods. 2 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach. vydá Ministerstvo kultúry SR až po dohode s Ministerstvom školstva SR. Považujeme za potrebné Vyhlášku o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižnic prepojiť s podrobne vypracovanou systemizáciou pracovných miest tak, aby bolo jasné aké sú kvalifikačné požiadavky na dané pracovné miesto a akou formou ďalšieho vzdelávania môže pracovník potrebnú kvalifikáciu získať, čo sa musí následne prejavíť aj v systéme finančného ohodnotenia.

Vytýčili sme si veľa náročných, ale aktuálnych a naliehavých úloh. Dôležité je, že o ich riešenie sa zaujíma celá odborná knižničná verejnosť a naši podporu aj u odborníkov, ktorí rozhodujú o stratégii a ďalších podmienkach pre rozvoj slovenského knihovníctva. Ostáva dúfať, že sa vzdelávacie ustanovizne pre ďalšie vzdelávanie pracovníkov knižnic budú vzájomne podporovať, spolupracovať a koordinovať svoje aktivity tak, aby vznikla jednotná sieť vzdelávacích ustanovizní ako to sledujeme vo vzdelávaní u kolegov v Českej republike.

Bibliografické odkazy:

183 zákon z 12. mája 2000. [online]. [citované 2007-08-10]. Dostupné na internete:

http://www.kniznica.sk/fileadmin/kniznica/pisomnosti/zakon_kniznice.pdf

Zákon zo 4. decembra 1997 o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z.z. [online]. [citované 2007-08-10]. Dostupné na internete: http://www.minedu.sk/povodna/VZPP/ZAKONY/1997_386.pdf

Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z. o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižnic – návrh

Legislatívny zámer zákona o celoživotnom vzdelávaní - návrh. [online]. [citované 2007-08-10]. Dostupné na internete:

[http://www.rokovanie.sk/appl/material.nsf/0/66AC96ACD35C5C57C12572E60025DCD5/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovanie.sk/appl/material.nsf/0/66AC96ACD35C5C57C12572E60025DCD5/$FILE/Zdroj.html)

DOKTOROVÁ, Andrea. Správa o plnení úloh vyplývajúcich zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006 (apríl 2006). In *Bulletin SAK*, 2006, roč. 14, mimoriadne číslo, s. 5 – 56. ISSN 1335-7905.

Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. ISBN 80-85851-17-2.

KATUŠČÁK, Dušan. Strategický plán knižníc 2007 – 2013. In *Bulletin SAK*, 2006, roč. 14, mimoriadne číslo, s. 57 – 61. ISSN 1335-7905.

KATUŠČÁK, Dušan. Zámery Slovenskej národnej knižnice v oblasti vzdelávania. [online]. [citované 2007-08-10]. Dostupné na internete: https://www.kis3g.sk/building_snk/grsnk/prezentacie/2007/Prez38.ppt

KILÁROVÁ, Iveta. Čo očakávajú knižnice od metodiky? In *Knižnica*, 2002, roč. 3, č. 3, s. 127 – 128.

KIMLIČKA, Štefan. Implementácia e-vzdelávania do systému ďalšieho vzdelávania knihovníkov. In *Knižnica*, 2002, roč. 3, č. 7 – 8, s. 314 – 318.

Knižnice pre vedomostnú spoločnosť. Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva 2007 – 2013. In *Bulletin SAK*, 2006, roč. 14, mimoriadne číslo, s. 62 – 72. ISSN 1335-7905.

NEJEZCHLEBOVÁ, Jana. Pohľad na mimoškolské vzdelávanie knihovníkov v Českej republike. In *ITlib. Informačné technológie a knižnice*, 2004, roč. 8, č. 3, s. 9 – 13.

Sústava ďalšieho vzdelávania knižničných pracovníkov v Slovenskej socialistickej republike. In *Knižničný zborník 1979*. Martin: Matica slovenská, 1980. s. 104 – 107.